

АНАЛІЗ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПРИВАБЛИВІСТЮ РЕГІОНУ

О. М. Соляник, канд. економ. наук, доцент;

О. М. Єрмак, аспірант,*

Сумський державний університет,

вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007, Україна;

**Сумський національний аграрний університет,*

вул. Г. Кондратьєва, 160, м. Суми, 40021, Україна

В статті проаналізовані фактори, що впливають на формування інвестиційної привабливості регіону. Визначені основні моменти, що характеризують залежність між конкурентоспроможністю регіону та його інвестиційною привабливістю.

Ключові слова: *інвестиції, регіон, територія, економіка, екологія, конкурентоспроможність.*

ВСТУП

Ключовими моментами більшості програм регіонального розвитку є визначення інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності регіону. При цьому ці два напрями розвитку регіону розглядаються паралельно з іншими складовими регіональних соціально-економічних та екологічних програм [1, 2]. Питання дослідження соціального, економічного та екологічного розвитку території висвітлюються в наукових працях О. Ф. Балацького, Б. М. Данилишина, В. О. Паламарчука, М. Ф. Реймерса, О. М. Теліженка та інших вчених, але на даний час питання щодо визначення взаємозв'язку між конкурентоспроможністю та інвестиційною привабливістю регіону лишаються відкритими, що й обумовлює актуальність та важливість даного дослідження при впровадженні в практику регіональних програм розвитку.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою даного дослідження є визначення основних складових конкурентоспроможності регіону на основі дослідження соціальних, екологічних та економічних факторів, які в свою чергу обумовлюють інвестиційну привабливість території.

РЕЗУЛЬТАТИ

Аналіз наукових праць дає змогу визначити значну кількість суміжних складових інвестиційного та конкурентоспроможного напрямків розвитку, та на підставі цього прогнозувати майбутній стан регіону на найближчу перспективу. Основним фактором, що впливає на формування конкурентоспроможності території є соціально-економічна ефективність її розвитку. При цьому в багатьох наукових працях значної уваги надається питанням виявлення залежності між економічною, екологічною та соціальною складовими, які є векторами розвитку цього регіону. Саме тому, коли мова йде про визначення конкурентоспроможності ці три базові складові досить широко вивчаються та досліджуються. Але говорячи про конкурентоспроможність необхідно враховувати не тільки фактично

обчислені на даний час показники, а й аналізувати їхні потенційні значення в майбутньому з позиції оцінки обсягів інвестицій, які можуть бути спрогнозовані саме на основі дослідження конкурентоспроможності регіону. Тобто ми говоримо про виявлення взаємозалежності між інвестиційною привабливістю та конкурентоспроможністю регіону на основі аналізу цих показників, які в програмах регіонального розвитку необхідно розглядати як взаємодоповнюючі та взаємопов'язані між собою показники, що сформовані під впливом соціальних, економічних та екологічних факторів.

Слід зазначити, що конкурентоспроможність регіонів характеризується міжрегіональними відмінностями за рівнем інноваційного розвитку, надходженнями прямих іноземних інвестицій, розвитком малого та середнього підприємництва, розвитком інфраструктури, наявністю кваліфікованих кадрів, рівнем продуктивності праці та зайнятості [3].

Поряд з конкурентними можливостями у кожному регіоні є обмеження і негативні чинники. Вони здатні знизити результативність реалізації сприятливих конкурентних можливостей, а також ускладнюють використання соціально-економічного потенціалу в інтересах розвитку ринкових відносин у регіоні. До таких обмежень і негативних чинників можна віднести:

- екстремальні умови виробництва і життєдіяльності населення;
- слабку екологічну вивченість території регіону;
- низький рівень виробництва товарів і послуг та недостатній обсяг виробництва продуктів сільського господарства;
- віддаленість від економічно розвинених регіонів країни, відсутність розвинутої транспортної системи;
- низьку якість продукції та послуг, що різко знижують їхню конкурентоспроможність;
- високе економічне напруження, що породжує серйозні обмеження в розміщенні та регіональному розвитку продуктивних сил;
- недостатній розвиток виробничої та соціальної інфраструктури як стримуюча обставина для інвестування і створення нових робочих місць [3].

Таким чином, згрупувавши наведені вище чинники конкурентоспроможності у три групи, ми можемо стверджувати, що конкурентоспроможність регіону можна виразити у вигляді функції, яка залежить від соціальних, екологічних та економічних факторів:

$$K = f(x_1, x_2, x_3) \rightarrow \max, \quad (1)$$

де K – показник конкурентоспроможності регіону, x_1 – група соціальних показників регіону, x_2 – група екологічних показників, x_3 – група економічних показників.

Але враховуючи те, що конкурентоспроможність не може бути величиною статичною, це динамічна величина, виникає питання, щодо визначення обмежень в яких функція (1) може існувати. І саме таким обмеженням є обсяг інвестицій в досліджуваний регіон. Тобто постає питання щодо первинності інвестицій для зростання конкурентоспроможності регіону, або первинним є виявлення конкурентних переваг регіону для залучення в нього інвестицій. Тобто формулу (1) можна диференціювати за двома напрямками.

Перший напрям: визначення залежності інвестиційної привабливості регіону від його конкурентоспроможності (формула 2):

$$\begin{cases} I = f(K) \\ K = f(x_1, x_2, x_3) \end{cases}, \quad (2)$$

де I – показник інвестиційної привабливості регіону в поточному або в плановому періоді.

Другий напрям: визначення залежності конкурентоспроможності регіону від обсягів інвестицій в нього (формула 3):

$$\begin{cases} K = f(I, x_1, x_2, x_3) \\ I_0 \leq I \end{cases}, \quad (3)$$

де I_0 – показник інвестиційної привабливості регіону в попередньому періоді.

Використовуючи залежності у формулах 2 та 3 проведемо аналіз взаємозалежностей між конкурентоспроможністю, вираженою через соціо-еколого-економічні показники та інвестиційною привабливістю на прикладі Сумської області за 2009-2012 роки. Для аналізу проведемо співставлення обсягів інвестицій з кожним із факторів: соціальним, екологічним та економічним.

Згідно Програми економічного і соціального розвитку Сумської області на 2013 рік обсяги інвестицій в Сумській області за 2009-2012 роки мають позитивну динаміку. На 01.01.2012 в економіку області залучено 361,8 млн доларів США прямих іноземних інвестицій, що на 0,6 % більше обсягів інвестицій на початок 2011 року, і в розрахунку на одну особу становить 313,3 долара США. Приріст прямих іноземних інвестицій за 2011 рік склав 16,9 млн доларів США.

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, внесених в економіку області, на 01.10.2012 становить 372,6 млн доларів США, що на 3% більше відповідного минулорічного показника, у розрахунку на одну особу їх обсяги склали 322,7 долара США. За 9 місяців 2012 року в економіку області іноземними інвесторами вкладено 12,4 млн доларів США прямих інвестицій.

Протягом 2011 року в розвиток економіки області спрямовано 3493,2 млн гривень капітальних інвестицій, у тому числі інвестицій в основний капітал – 2807,1 млн гривень (80,4 % загального обсягу, або 116,5 % до обсягу 2010 року). За січень-вересень 2012 року підприємствами та організаціями області за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 1539,4 млн гривень капітальних інвестицій.

Разом з цим основною проблемою, що має негативний вплив на залучення інвестицій, залишається недостатній рівень розбудови інфраструктури області [2].

В таблиці 1 наведена динаміка інвестицій в основний капітал Сумської області згідно даних Головного управління статистики в Сумській області [4] та Програми розвитку [2].

Для дослідження впливу соціального фактору на формування інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності регіону визначимо групу соціальних показників x_1 , відповідно формули 1 та формули 3, для характеристики яких будемо використовувати статистичні данні таблиці 2 доходів населення Сумської області за 2007-2012 роки [5].

*Таблиця 1 – Інвестиції в основний капітал
в Сумській області, млрд грн*

Роки	Освоєно	
	у фактичних цінах	у % до попереднього року
2007	2435	138,6
2008	3015	99,3
2009	2185	63,7
2010	2223	101,1
2011	2807	116,5
2012	3022	120,9

Таблиця 2 – Доходи населення в Сумській області[5]

Показник	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Доходи всього, млн грн	14965	19819	20318	24918	28347	30766
Нааявний дохід на одну особу, грн.	9876,3	13187,2	13426,4	16875,5	19592,9	21032,4
Реальний наявний дохід, у % до попереднього року	114,0	107,8	88,5	114,3	107,8	106,5

Для дослідження впливу екологічного фактору на формування інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності регіону визначимо групу екологічних показників x_2 , відповідно формули 1 та формули 3, для характеристики яких будемо використовувати статистичні данні таблиці 3 динаміки викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря Сумської області за 2007-2012 роки [6].

Таблиця 3 - Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря в Сумській області[6]

Роки	Обсяг викидів	
	у тис.тон	у % до попереднього року
2007	88,4	99,5
2008	87,4	98,8
2009	83,4	95,4
2010	88,9	106,0
2011	88,0	99,0
2012	80,1	91,1

Для дослідження впливу економічного фактору на формування інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності регіону визначимо групу економічних показників x_3 , відповідно формули 1 та формули 3, для

характеристики яких будемо використовувати статистичні данні таблиці 4 валового регіонального продукту Сумської області за 2007-2012 роки [7].

Таблиця 4 – Валовий регіональний продукт Сумської області[7]

Показник	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Всього, у фактичних цінах, млн грн	12341	16210	16060	18333	22907	...
У розрахунку на одну особу, у фактичних цінах, грн	10249	13622	13631	15711	19800	...
У цінах попереднього року, %	103,4	103,6	88,7	98,9	107,8	100,8

Аналізуючи статистичні данні таблиць 1-4 побудуємо графіки співвідношення між інвестиціями в основний капітал Сумської області та соціальними, екологічними та економічними факторами. Враховуючи кризові явища у 2008-2009 роках, пов'язані з різким зростанням курсу доллара по відношенню до національної валюти, аналіз проведемо за 2010-2012 роки, використовуючи показники темпів змін досліджуваних величин, наведених в таблицях 1-4 у відсотках до попереднього року.

Проаналізувавши наведені на рисунку 1 діаграми, можна зробити ряд висновків. По-перше, для інвесторів привабливими є регіони з дешевою робочою силою. Так, на рисунку 1а ми бачимо обернену залежність між інвестиціями в основний капітал та реальним наявним доходом населення Сумської області. По-друге, також обернена залежність існує між інвестиційною привабливістю регіону та екологічним станом цієї території. Так, зменшення обсягів викидів в навколишнє середовище, зокрема в атмосферне повітря (рисунок 1б), є привабливим фактором для залучення інвестицій.

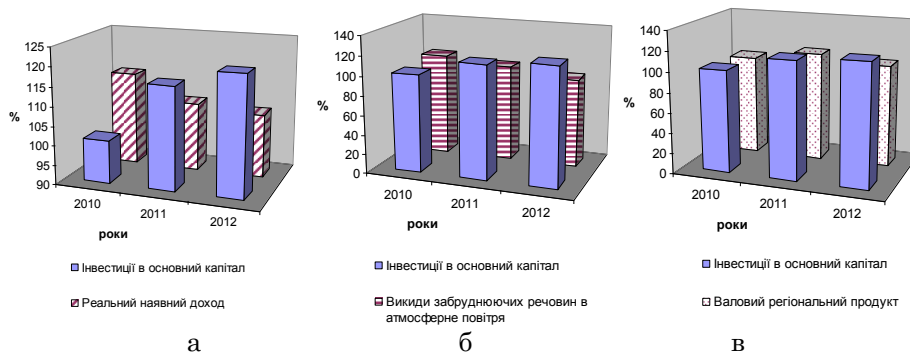

Рисунок 1 - Динаміка співвідношення між інвестиціями в основний капітал Сумської області та соціальними факторами (а), екологічними факторами (б), економічними факторами (в)

Що ж стосується динаміки валового регіонального продукту, то з рисунку 1в видно, що має місце і позитивна, і негативна тенденція. Це говорить про недостатню конкурентоспроможність регіону та необхідність подальшого залучення інвестицій на його розвиток.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз впливу соціальних, екологічних та економічних факторів на формування інвестиційної привабливості регіону дає змогу робити прогностичні розрахунки щодо подальших обсягів інвестицій в регіон, та на підставі цього аналізувати рівень конкурентоспроможності досліджуваної території. Ми не виключаємо суб'єктивність щодо деяких отриманих результатів, оскільки для отримання більш об'єктивних даних необхідно проводити значну деталізацію щодо статистичних матеріалів. Але, не зважаючи на це, отримані в даному дослідженні тенденції можна використовувати при розробці програм та прогнозів регіонального розвитку.

SUMMARY

ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN COMPETITIVE ABILITY AND INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE REGION

O. M. Solyanik, O. M. Ermak*

Sumy State University,

2, Rymkogo-Korsakova Str., Sumy, 40007, Ukraine;

**Sumy National Agrarian University,*

160, G. Kondratyev Str., 40021, Sumy, Ukraine

The paper analyzes the factors that influence the formation of the investment attractiveness of the region. The main aspects characterizing the relationship between the competitive ability of the region and its investment attractiveness are reflected in this work.

Keywords: *investments, region, territory, economy, ecology, competitiveness.*

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року. [Текст]: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 липня 2006 р.
2. Програма економічного і соціального розвитку Сумської області на 2013 рік : [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://sm.gov.ua/uk/rehionalnyi-komitet-z-ekonomichnykh-reform.html?task=view&id=2241>
3. Філонич В. С. Фактори та передумови формування конкурентоспроможності регіонів / В. С. Філонич, Т. О. Праченко, О. О. Носирев: [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://archive.nbuv.gov.ua/articles/2008/08fvsyaiv.htm>
4. Інвестиції в основний капітал в Сумській області: [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.sumy.ukrstat.gov.ua/?menu=197&level=3>
5. Доходи населення Сумської області : [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.sumy.ukrstat.gov.ua/?menu=141&level=3>
6. Динаміка викидів забруднюючих речовин і діоксиду вуглецю в атмосферне повітря у Сумській області: [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.sumy.ukrstat.gov.ua/?menu=119&level=3>
7. Валовий регіональний продукт Сумської області: [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.sumy.ukrstat.gov.ua/?menu=168&level=3>

Надійшла до редакції 2 грудня 2014 р.